

Bruksela, 9 grudnia 2022 r.
(OR. en)

15818/22

CORDROGUE 83
SAN 655
COHOM 154

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Data:	8 grudnia 2022 r.
Do:	Delegacje
Nr poprz. dok.:	15227/22 + ADD 1
Dotyczy:	Konkluzje Rady w sprawie stosowania w politykach w dziedzinie narkotyków podejścia opartego na prawach człowieka

Delegacje otrzymują w załączniku konkluzje Rady w sprawie stosowania w politykach w dziedzinie narkotyków podejścia opartego na prawach człowieka, zatwierdzone przez Radę (ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych) na jej 3920. posiedzeniu, które odbyło się 8 grudnia 2022 r.

Konkluzje Rady w sprawie stosowania w politykach w dziedzinie narkotyków podejścia opartego na prawach człowieka

Rada Unii Europejskiej,

PRZYPOMINAJĄC, że strategia UE w dziedzinie narkotyków ma na celu ochronę i podniesienie poziomu dobrostanu społeczeństw i jednostek, ochronę i promowanie zdrowia publicznego, zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i dobrostanu publicznego oraz zwiększenie kompetencji zdrowotnych¹; że strategia opiera się na prawie międzynarodowym, w tym na międzynarodowych konwencjach w sprawie kontroli narkotyków, które to konwencje tworzą międzynarodowe ramy prawne światowego systemu kontroli narkotyków, a także na międzynarodowym prawie dotyczącym praw człowieka;

PRZYPOMINAJĄC o zawartym w strategii UE w dziedzinie narkotyków zobowiązaniu UE na rzecz wzmocnienia współpracy międzynarodowej z państwami trzecimi, regionami, organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi i na szczeblu wielostronnym w celu realizacji podejścia i celów strategii, w tym w dziedzinie rozwoju oraz zwiększenia roli UE jako globalnego pośrednika na rzecz ukierunkowanej na ludzi i prawa człowieka polityki w dziedzinie narkotyków;

PRZYPOMINAJĄC, że strategia UE w dziedzinie narkotyków ma na celu przyczynianie się do ograniczenia podaży narkotyków i popytu na nie, oraz do zajęcia się szkodami powodowanymi przez używanie narkotyków stosując oparte na dowodach, zintegrowane, zrównoważone i multidyscyplinarne podejście z uwzględnieniem perspektywy równości płci i równości w dziedzinie zdrowia².

PRZYPOMINAJĄC „Outcome Document of the 2016 UN General Assembly Special Session on the world drug problem” (*Dokument końcowy ze specjalnej sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ na temat światowego problemu narkotykowego*), w którym zalecono promowanie dobrobytu całego społeczeństwa poprzez opracowanie skutecznych, opartych na dowodach naukowych strategii profilaktycznych dostosowanych do potrzeb poszczególnych osób, rodzin i społeczności w ramach kompleksowej i zrównoważonej krajowej polityki w dziedzinie narkotyków, na niedyskryminacyjnych zasadach³;

¹ Cel, podstawy i podejście strategii UE w dziedzinie narkotyków na lata 2021–2025.

² Strategia UE w dziedzinie narkotyków, wprowadzenie, pkt 8 i pkt 2.

³ Outcome Document of the 2016 UN General Assembly Special Session on the world drug problem (*Dokument końcowy ze specjalnej sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ na temat światowego problemu narkotykowego*), Zapobieganie nadużywaniu narkotyków, pkt d)

PRZYPOMINAJĄC rezolucję nr 37/42 Rady Praw Człowieka ONZ⁴ z dnia 23 marca 2018 r. pt. „Contribution to the implementation of the joint commitment to effectively addressing and countering the world drug problem with regard to human rights” (*Wkład w realizację wspólnego zobowiązania na rzecz skutecznego zajęcia się światowym problemem narkotykowym i przeciwdziałania mu z uwzględnieniem praw człowieka*), która uznaje wartość wszechstronnych i zrównoważonych działań w ramach polityk, w tym w obszarze promowania zrównoważonych i stabilnych źródeł utrzymania;

PRZYPOMINAJĄC, że prawa człowieka są powszechne, niezbywalne, niepodzielne, współzależne i wzajemnie powiązane również w kontekście polityki w dziedzinie narkotyków, a także w kontekście pomocy rozwojowej, opieki zdrowotnej i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych;

PRZYPOMINAJĄC konkluzje Rady w sprawie rozwoju alternatywnego, w których z zadowoleniem przyjmuje się wiodącą rolę Unii Europejskiej i jej państw członkowskich w dostosowaniu rozwoju alternatywnego do związanych z nim, skoncentrowanych na rozwoju interwencji z zakresu polityki w dziedzinie narkotyków, a także nadrzędnych strategii rozwojowych i polityk sektorowych, takich jak wspieranie praw człowieka w ramach polityki w dziedzinie narkotyków; ograniczanie ubóstwa; rozwój obszarów wiejskich i bezpieczeństwo żywnościowe; dostęp do gruntów i prawa do ziemi; ochrona środowiska i działania dotyczące zmiany klimatu; pokojowe rozstrzyganie konfliktów zbrojnych i bezpieczeństwo; wspieranie praworządności i dobrych rządów; oraz wspieranie równouprawnienia płci⁵;

PRZYPOMINAJĄC, że spójne, efektywne i skuteczne wprowadzanie w życie środków powinno zarówno zapewnić wysoki poziom ochrony zdrowia ludzkiego, stabilności społecznej i bezpieczeństwa, jak i przyczynić się do zwiększenia świadomości. Należy minimalizować wszelkie potencjalne niezamierzone negatywne skutki związane z realizacją tych działań oraz promować prawa człowieka i zrównoważony rozwój⁶;

⁴ https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/RES/37/42

⁵ Konkluzje Rady w sprawie rozwoju alternatywnego: „W kierunku nowej koncepcji rozwoju alternatywnego oraz związanych z nim, skoncentrowanych na rozwoju, interwencji z zakresu polityki antynarkotykowej – wkład we wdrażanie dokumentu końcowego UNGASS 2016 oraz oenztetowskich celów zrównoważonego rozwoju”, dok. 14338/18.

⁶ Strategia UE w dziedzinie narkotyków, Wprowadzenie, pkt. 3.

PODKREŚLAJĄC, że państwa-strony Konwencji ONZ o prawach dziecka zobowiązały się do podejmowania wszelkich odpowiednich kroków, w tym środków ustawodawczych, administracyjnych, socjalnych i środków w dziedzinie oświaty, w celu ochrony dzieci przed nielegalnym używaniem narkotyków oraz zapobiegania wykorzystywaniu dzieci do nielegalnej produkcji tego typu substancji i handlu nimi⁷;

UZNJĄC, że należy zająć się kwestią stygmatyzacji związanej z używaniem narkotyków i z zaburzeniami wynikającymi z używania narkotyków, szczególnie z uwagi na fakt, że stygmatyzacja ta może mieć szkodliwe skutki dla zdrowia psychicznego i fizycznego osób używających narkotyków, zwłaszcza tych będących w sytuacji podatności na zagrożenia i zmarginalizowanych, a także może stanowić barierę w poszukiwaniu wsparcia⁸;

UZNAJĄC, że wieloaspektowy charakter zjawiska narkotyków wymaga kompleksowego podejścia uwzględniającego perspektywę płci i wieku oraz promującego zarówno równość płci, jak i niedyskryminację osób znajdujących się w sytuacji podatności na zagrożenia i zmarginalizowanych⁹;

PRZYPOMINAJĄC potrzebę utrzymania i poprawy dostępności, osiągalności i zakresu objęcia usługami ograniczania ryzyka i redukcji szkód, przy uwzględnieniu najlepszych praktyk opartych na dowodach, kształtowanych przez minimalne normy jakości w odniesieniu do działań dotyczących zmniejszenia popytu na narkotyki w państwach członkowskich UE, zgodnie z ustawodawstwem krajowym¹⁰;

PRZYPOMINAJĄC zasadę ciągłości opieki podczas postępowań sądowych oraz znaczenie oferowania osobom, u których występują zaburzenia związane z używaniem substancji chemicznych, szerokiej gamy dobrowolnych i opartych na dowodach usług w zakresie problematyki narkotyków, w tym opieki, leczenia, ograniczania ryzyka i redukcji szkód, w oparciu o świadomą zgodę i zarządzanych przez pracowników medycznych, zgodnie z ustawodawstwem krajowym¹¹;

⁷ Konwencja ONZ o prawach dziecka – artykuł 33.

⁸ Strategia UE w dziedzinie narkotyków, priorytet strategiczny nr 6.4.

⁹ „UN system common position supporting the implementation of the international drug control policy through effective inter-agency collaboration – Shared principles” (*Wspólne stanowisko systemu ONZ popierające wdrożenie międzynarodowej polityki kontroli narkotyków poprzez skuteczną współpracę międzyagencyjną – wspólne zasady*)

¹⁰ Strategia UE w dziedzinie narkotyków, priorytety strategiczne nr 7.1 i 7.2; Zalecenie Rady z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie profilaktyki i ograniczania szkód zdrowotnych w związku z uzależnieniem od narkotyków (2003/488/WE)

¹¹ Zasada ciągłości opieki została zapisana w konkluzjach Rady w sprawie propagowania stosowania środków alternatywnych do sankcji karnych wobec przestępców używających narkotyków; potrzeba świadomej zgody i zaangażowania pracowników medycznych jest wymieniona w wytycznych międzynarodowych oraz w sprawozdaniu Grupy Roboczej ds. Arbitralnych Zatrzymań na temat polityk w dziedzinie narkotyków.

UZNAJĄC, że nielegalny handel narkotykami stanowi zagrożenie dla zdrowia, bezpieczeństwa i jakości życia obywateli UE oraz dla legalnej gospodarki, stabilności i bezpieczeństwa państw członkowskich UE;

UZNAJĄC również wspólne wysiłki państw członkowskich UE i – stosownie do ich kompetencji – Komisji oraz odpowiednich agencji unijnych na rzecz zwalczania nielegalnego handlu narkotykami i ograniczania rynków nielegalnych narkotyków;

PODKREŚLAJĄC POTRZEBĘ zapobiegania przestępczości związanej z narkotykami, ze szczególnym naciskiem na potrzebę przeciwdziałania przemocy, handlowi, korupcji i wykorzystywaniu ludzi, w szczególności słabszych grup poprzez zajęcie się przyczynami prowadzącymi do zaangażowania tych grup na rynkach nielegalnych narkotyków;

PRZYPOMINAJĄC zasady prawa międzynarodowego praw człowieka, w tym zasady legalności oraz proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary;

PRZYPOMINAJĄC decyzję ramową Rady 2004/757/WSiSW ustanawiającą minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami;

POTĘPIAJĄC występujące w niektórych krajach na świecie karę śmierci, egzekucje pozasądowe, arbitralne zatrzymanie, w tym za przestępstwa związane z narkotykami;

UZNAJĄC, że na mocy konwencji ONZ o kontroli narkotyków państwa mogą rozważać alternatywne, nieizolacyjne środki dla osób oskarżonych o drobne przestępstwa narkotykowe popełniane bez użycia przemocy, i mogą zgodnie z krajowymi systemami konstytucyjnymi, prawnymi i administracyjnymi przewidywać środki alternatywne lub dodatkowe wobec skazania lub wymierzenia kary¹²;

¹² Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi z 1988 r., art. 3 ust. 4 lit. c)

PRZYPOMINAJĄC konkluzje Rady z 2018 r. w sprawie propagowania stosowania środków alternatywnych do sankcji karnych wobec przestępców używających środków odurzających, w których podkreśla się, że państwa członkowskie powinny zapewnić środki alternatywne do sankcji karnych wobec przestępców używających środków odurzających i stosować takie środki, w stosownych przypadkach i zgodnie ze swoimi ramami prawnymi, by zapobiegać przestępstwom, zmniejszać recydywę oraz zwiększać skuteczność i efektywność wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, starając się równocześnie redukować powiązane szkodliwe skutki dla zdrowia i minimalizować ryzyko społeczne¹³.

UZNAJĄC, że zgodnie z konkluzjami Rady z 2018 r. w sprawie propagowania stosowania środków alternatywnych do sankcji karnych wobec przestępców używających środków odurzających, termin „środki alternatywne do sankcji karnych” może, zgodnie z krajowym ustawodawstwem państw członkowskich UE, odnosić się również do środków alternatywnych, które są stosowane zamiast tradycyjnych środków karnych lub wraz z nimi wobec przestępców używających narkotyków;

ODNOTOWUJĄC także, że z uwagi na różnorodne ramy prawne i potrzeby państw członkowskich UE, przyjęcie i stosowanie środków alternatywnych powinno być dostosowywane przez państwa członkowskie UE do ich warunków i zgodnie z krajowymi, europejskimi i międzynarodowymi ramami prawnymi;

DOSTRZEGAJĄC bieżące prace Komisji Europejskiej, przewidziane w planie działania UE w zakresie narkotyków na lata 2021–2025, dotyczące zalecenia zwiększenia dostępności, skutecznego wdrażania, monitorowania i oceny środków przewidzianych zgodnie z przepisami krajowymi państw członkowskich jako alternatywa dla sankcji karnych wobec przestępców używających narkotyków;

PRZYWOŁUJĄC dokument końcowy ze specjalnej sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 2016 r., w którym zachęca się do opracowania i wdrożenia – z należyтым uwzględnieniem systemów krajowych, konstytucyjnych, prawnych i administracyjnych – środków alternatywnych lub dodatkowych do skazania lub karania w stosownych przypadkach, zgodnie z trzema międzynarodowymi konwencjami w sprawie kontroli narkotyków, a także do promowania proporcjonalnych reakcji¹⁴;

¹³ Konkluzje Rady w sprawie propagowania stosowania środków alternatywnych do sankcji karnych wobec przestępców używających środków odurzających. 2018 r., s. 5.

¹⁴ Dokument końcowy z 2016 r. z sesji nadzwyczajnej Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w sprawie światowego problemu narkotykowego, pkt 4 lit. j) i pkt 4 lit. l).

ODNOTOWUJĄC również, że we wspólnym stanowisku systemu ONZ w sprawie polityki w dziedzinie narkotyków uznano, że konwencje ONZ w sprawie kontroli narkotyków umożliwiają państwom opracowywanie i wdrażanie krajowych polityk w dziedzinie narkotyków zgodnie z ich priorytetami i potrzebami, zgodnie z zasadą wspólnej i dzielonej odpowiedzialności oraz obowiązującym prawem międzynarodowym¹⁵;

UZNAJĄC potrzebę promowania i zachęcania do aktywnego i znaczącego uczestnictwa i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pozarządowych, osób młodych, osób używających narkotyków, osób w trakcie powrotu do zdrowia, osób korzystających z usług zdrowotnych i socjalnych związanych z narkotykami, środowiska naukowego, środowiska akademickiego i innych ekspertów, w opracowywaniu i wdrażaniu polityk w dziedzinie narkotyków¹⁶;

DOSTRZEGAJĄC potrzebę unikania wszelkich konfliktów interesów przy opracowywaniu i wdrażaniu polityk w dziedzinie narkotyków oraz zapewnienia, aby nie miały na nie wpływu nieuzasadnione interesy handlowe oraz aby wszelkie konflikty interesów były rozwiązywane zgodnie z obowiązującymi procedurami krajowymi;

UZNAJĄC, że w kompetencjach państw członkowskich pozostaje przygotowywanie i przyjmowanie krajowych polityk dotyczących wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych oraz przepisów prawa karnego w zakresie definicji przestępstw związanych z narkotykami i kar, PRZYPOMINAJĄC jednocześnie, że zgodnie z art. 168 TFUE Unia Europejska uzupełnia działanie państw członkowskich w celu zmniejszenia szkodliwych dla zdrowia skutków narkomanii, włącznie z informacją i profilaktyką.

1. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich UE o dalsze wspieranie opracowywania i wdrażania opartych na dowodach polityk i interwencji, które stawiają prawa człowieka w centrum działań w dziedzinie narkotyków, przy jednoczesnym zwalczaniu przestępczości i zapewnianiu publicznego bezpieczeństwa i ochrony, zrównoważonych i stabilnych źródeł utrzymania oraz zdrowia osób, rodzin i społeczności w całej UE;

¹⁵ „United Nations system common position supporting the implementation of the international drug control policy through effective inter-agency collaboration – Shared principles” (*Wspólne stanowisko systemu ONZ popierające wdrożenie międzynarodowej polityki kontroli narkotyków poprzez skuteczną współpracę międzyagencyjną – wspólne zasady*) Rezolucja Komisji ds. Środków Odurzających nr 62/8.

¹⁶ Opracowane w oparciu o Strategię UE w dziedzinie narkotyków na lata 2021–2025, priorytet strategiczny 7.3

2. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich UE o dalsze promowanie polityk w dziedzinie narkotyków, które to polityki są zgodne z prawami człowieka, przeciwdziałają dyskryminacji i ograniczają stygmatyzację osób używających narkotyków, z myślą o zapewnieniu dobrowolnego dostępu do usług, w tym do profilaktyki, opartych na dowodach programów w zakresie umiejętności życiowych, ograniczania ryzyka i redukcji szkód, wczesnego wykrywania i interwencji, doradztwa, leczenia, rehabilitacji, reintegracji społecznej i powrotu do zdrowia osób używających narkotyków, a także leczenia chorób współistniejących;
3. ZACHĘCA państwa członkowskie UE do dalszego promowania w ramach ich polityk w dziedzinie narkotyków środków odpowiednich do płci i wieku i odzwierciedlających szczególne potrzeby dzieci i młodzieży, kobiet i osób w zmarginalizowanych i podatnych na zagrożenia sytuacjach;
4. ZACHĘCA państwa członkowskie UE do zwrócenia szczególnej uwagi na ochronę praw dziecka, w tym ochronę dzieci przed używaniem narkotyków, oraz na zapobieganie wykorzystywaniu dzieci do nielegalnej produkcji narkotyków i nielegalnego handlu narkotykami;
5. ZACHĘCA państwa członkowskie UE do zapewnienia, by osoby w systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, w tym osoby, wobec których zastosowano środki alternatywne do sankcji karnych, miały dobrowolny dostęp do niedyskryminacyjnych i dostosowanych do płci i wieku oraz opartych na dowodach usług w zakresie problematyki narkotyków, w oparciu o ich potrzeby i świadomą zgodę;
6. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich UE o wspieranie, w stosownych przypadkach, aktywnego i znaczącego udziału i zaangażowania środowiska naukowego i eksperckiego, społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pozarządowych, młodzieży, kobiet, osób używających narkotyków w polityki w dziedzinie narkotyków;
7. ZACHĘCA państwa członkowskie UE oraz, zgodnie z ich kompetencjami, odpowiednie unijne organy i agencje, aby zacieśniły współpracę międzynarodową i uwzględniały oparte na prawach człowieka i na dowodach oraz zrównoważone podejście, w tym w programach rozwoju dotyczących polityk w dziedzinie narkotyków, promując pełną zgodność z prawem międzynarodowym praw człowieka, w tym z zasadami równości i niedyskryminacji;

8. ZACHEĆCA państwa członkowskie UE, odpowiednie unijne organy i agencje do zapewnienia, by ukierunkowane na rozwój, w tym rozwój alternatywny, środki w ramach polityk w dziedzinie narkotyków były zgodne z zasadami bezwarunkowości, niedyskryminacji i właściwej kolejności działań, promowały równość płci oraz by zapewniono poczucie odpowiedzialności wśród społeczności docelowych;
9. ZACHEĆCA państwa członkowskie UE oraz, zgodnie z ich kompetencjami, odpowiednie unijne organy i agencje do zdecydowanego sprzeciwu wobec nakładania nieproporcjonalnych i niehumanitarnych kar za przestępstwa związane z narkotykami, takich jak kara śmierci, egzekucje pozasądowe i arbitralne zatrzymania;
10. ZACHEĆCA państwa członkowskie UE, by w stosownych przypadkach i zgodnie z ich ustawodawstwem krajowym oraz w ramach konwencji ONZ w sprawie kontroli narkotyków i prawa unijnego dalej analizowały oparte na dowodach najlepsze praktyki i innowacyjne podejścia, które będą zmniejszały stygmatyzację i dyskryminację osób używających narkotyków;
11. ZWRACA się do państw członkowskich UE oraz, zgodnie z ich kompetencjami, Komisji i odpowiednich agencji unijnych o gromadzenie i wymianę informacji na temat wpływu wdrażania decyzji wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych związanych z narkotykami oraz rozwiązań alternatywnych do sankcji karnych na osoby używające narkotyków, w szczególności osoby zmarginalizowane i znajdujące się w sytuacji podatności na zagrożenia;
12. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich UE oraz, zgodnie z ich kompetencjami, odpowiednich unijnych organów i agencji o rozpowszechnianie informacji i wymianę najlepszych praktyk w zakresie wdrażania i rozwoju opartego na prawach człowieka podejścia w politykach w dziedzinie narkotyków i podejściach do ograniczania stygmatyzacji i dyskryminacji, w tym poprzez działania zewnętrzne UE;
13. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich UE, Komisji i odpowiednich agencji unijnych, by przy ocenie polityk w dziedzinie narkotyków uwzględniały, w stosownych przypadkach, zgodnie z ich odpowiednimi kompetencjami i przy uwzględnieniu dostępnych danych, kwestie praw człowieka.